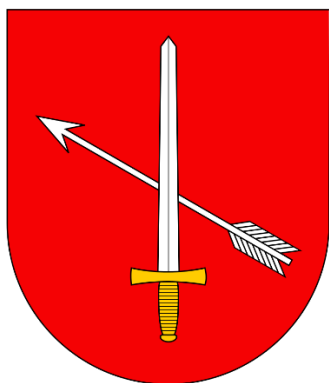

Załącznik do Uchwały Nr.....
Rady Miejskiej w Ustrzykach Dolnych
z dnia .....

GMINNY PROGRAM WSPIERANIA RODZINY

W GMINIE USTRZYKI DOLNE

NA LATA 2024 – 2026

*„Rodzina to zespół, drużyna, samodzielne państwo, jedyna część tożsamości,
która pozostaje niezmienna przez resztę życia”.*

– Laura Lippman

Spis treści

I. WPROWADZENIE.....	3
II. PODSTAWA PRAWNA	3
III. DIAGNOZA ŚRODOWISKA I PROBLEMU	4
IV. ORGANIZACJA WSPIERANIA RODZINY	9
V. REALIZATORZY I PARTNERZY PROGRAMU	10
VI. ADRESACI PROGRAMU.....	11
VII. CEL GŁÓWNY I SZCZEGÓŁOWE.....	11
VIII. ZADANIA PROGRAMU.....	12
IX. CZAS REALIZACJI	13
X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY W LATACH 2024-2026.....	13
XI. ZAKŁADANE REZULTATY PROGRAMU.....	14
XII. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU	14
XIII. PODSUMOWANIE	15

I. WPROWADZENIE

Dokonujące się zmiany w życiu społecznym i gospodarczym mają bezpośredni wpływ na najmniejsze grupy społeczne, takie jak rodzina. Niestety zmiany te niosą nie tylko szanse i rozwój, ale generują również nowe zagrożenia, które powodują zaburzenia w prawidłowym funkcjonowaniu rodzin. Problem ten widoczny jest również wśród rodzin zamieszkujących w gminie Ustrzyki Dolne.

Gminny program wspierania rodziny wyznacza zespół planowanych działań mających na celu wspieranie rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo – wychowawczych w procesie przywracania zdolności tych rodzin do prawidłowego funkcjonowania, w szczególności poprzez pracę z rodziną oraz zapewnienie pomocy w opiece i wychowaniu dzieci. Ważne jest, by działania i decyzje względem rodziny były podejmowane przy współpracy wyspecjalizowanych instytucji. Celem nadrzędnym programu jest stworzenie działań profilaktycznych i osłonowych tak, aby zapobiegać marginalizacji i społecznemu wykluczeniu rodzin. Priorytetem programu jest: dobro dziecka, bezpieczny harmonijny rozwój, zaspokojenie potrzeb niższego rzędu (fizjologiczne i stabilizacji) jak i wyższego rzędu (szacunku i uznania, samorealizacji). Każdy potrzebujący powinien mieć zapewnione wsparcie i posiadać pewność, że może je otrzymać w instytucjach do tego powołanych.

Niniejszy program ma na celu zbudowanie spójnego systemu pomocy rodzinie wykorzystując zasoby gminne.

II. PODSTAWA PRAWNA

1. Ustawa z dnia 26 października 1982 r. o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
2. Ustawa z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie;
3. Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej;
4. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu przemocy domowej;
5. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii;
6. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej;
7. Ustawa z dnia 11 lutego 2016 r. o pomocy państwa w wychowywaniu dzieci.

Podmiotem realizującym i koordynującym program na poziomie gminy jest Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Ustrzykach Dolnych. Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2024 - 2026 wyznacza priorytety i cele do realizacji oraz wskazuje na przebieg procesu monitorowania programu.

III. DIAGNOZA ŚRODOWISKA I PROBLEMU

Gmina Ustrzyki Dolne to gmina miejsko - wiejska położona w województwie podkarpackim, w powiecie bieszczadzkim. W skład gminy wchodzi 27 sołectw. Gmina zajmuje obszar 477,7 km², zamieszkiwana jest przez 16 364 mieszkańców (stan na 30 czerwca 2023 r.).

Ustrzyki Dolne są małym miastem z liczbą mieszkańców wynoszącą 8 509 osób, z czego 52,3% stanowią kobiety, a 47,7% mężczyźni. W latach 2002-2022 liczba mieszkańców zmalała o 11,9%. Średni wiek mieszkańców wynosi 43,1 lat i jest nieznacznie większy od średniego wieku mieszkańców województwa podkarpackiego oraz porównywalny do średniego wieku mieszkańców całej Polski.

(https://www.polskawliczbach.pl/Ustrzyki_Dolne)

Stopa bezrobocia rejestrowanego w gminie Ustrzyki Dolne wynosiła w 2022 r. 16,3 %. Liczba osób bezrobotnych w powiecie bieszczadzkim na dzień 31.12.2022 r. wyglądała następująco:

Tabela nr 1: Liczba osób bezrobotnych w powiecie bieszczadzkim (opracowanie na podstawie danych statystyk PUP Ustrzyki Dolne)

	Liczba bezrobotnych	Bezrobotni z prawem do zasiłku	Bezrobotni bez prawa do zasiłku
- ogółem, w tym:	1112	173	939
- kobiety	559	85	474
- mężczyźni	553	88	465

Zadania z zakresu pomocy społecznej oraz kreowania lokalnej polityki społecznej na terenie Gminy koordynuje Miejsko - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Jest on inicjatorem działań o charakterze pomocowym, aktywizującym oraz integrującym różnorodne środowiska na rzecz wsparcia grup i osób zagrożonych wykluczeniem

społecznym. Ustawa o pomocy społecznej reguluje przyczyny przyznawania pomocy osobom ubiegającym się o świadczenia z pomocy społecznej. Klienci Miejsko - Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ustrzykach Dolnych otrzymują pomoc spełniając kryterium dochodowe łącznie z przesłankami, które przedstawiają poniższe tabele.

Tabela nr 2: Liczba osób objętych pomocą społeczną (opracowanie na podstawie danych ze sprawozdań resortowych Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ustrzykach Dolnych)

ROK	2020	2021	2022
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej	627	548	474
Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w stosunku do liczby mieszkańców Gminy	3,83 %	3,35 %	2,9 %

Tabela nr 3: Liczba osób, które otrzymały pomoc z MGOPS wraz z powodem trudnej sytuacji życiowej na podstawie danych Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ustrzykach Dolnych za rok 2022)

PRZYCZYNY UDZIELANIA POMOCY	Liczba rodzin ogółem	Liczba osób w rodzinach
Ubóstwo	265	456
Potrzeba ochrony macierzyństwa	73	239
W tym wielodzietność	57	210
Bezrobocie	239	495
Niepełnosprawność	148	193
Długotrwała lub ciężka choroba	200	264

Bezradność w sprawach opiekuńczo- wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego - ogółem	46	127
Przemoc w rodzinie	2	5
Alkoholizm	12	18
Trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego	7	9

Na terenie gminy Ustrzyki Dolne zamieszkują rodziny, w których występują problemy z należyтым zabezpieczeniem podstawowych potrzeb swoich małoletnich dzieci oraz zaniedbania opiekuńcze i wychowawcze, co skutkuje postanowieniami Sądu o ograniczeniu praw rodzicielskich, umieszczeniu w pieczy zastępczej lub placówkach opiekuńczo-wychowawczych. W 2022 roku na terenie gminy Ustrzyki Dolne 14 dzieci przebywało w pieczy zastępczej.

Rodzina znajduje się w centrum polityki społecznej rządu. Tkwi w niej potencjał, który jest źródłem rozwoju naszego kraju. Ministerstwo podejmuje więc liczne działania z zakresu polityki państwa na rzecz dziecka i rodziny. Poniższe dane obrazują formę pomocy i liczbę rodzin nią objętych.

Tabela nr 4: Rzeczywista liczba rodzin i osób objętych pomocą społeczną (pieniężną i niepieniężną) w latach 2021- 2022

Wyszczególnione	2021	2022
Świadczenia przyznane w ramach zadań własnych i zadań zleconych	- 515 osób - 344 rodzin	- 474 osób - 307 rodzin
Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	46	42
„Posiłek w szkole i w domu”	- 195 osób - 97 rodzin	- 200 osób - 106 rodzin

Tabela nr 5: Rzeczywista liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych i opiekuńczych w latach 2021- 2022

Wyszczególnione	2021	2022
Świadczenia rodzinne wraz z dodatkami	1009	933
Jednorazowa zapomoga z tytułu urodzenia się dziecka tzw. „Becikowe”	65	79
„Za życiem”	2	2
Zasiłek dla opiekuna	7	3
Zasiłki pielęgnacyjne	496	492
Świadczenie rodzicielskie	64	56
Świadczenie pielęgnacyjne	160	176

Kolejną kategorią świadczonej rodzinom z dziećmi pomocy jest wsparcie dla uczniów w ramach pomocy materialnej o charakterze socjalnym w formie stypendium szkolnego na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym. Inną formą wsparcia jest zasiłek szkolny przyznawany uczniom, którzy znaleźli się przejściowo w trudnej sytuacji materialnej z powodu zdarzenia losowego. W latach 2021-2023 do tutejszego ośrodka nie wpłynął żaden wniosek na zasiłek szkolny.

Tabela nr 6: Pomoc materialna o charakterze socjalnym dla uczniów z terenu gminy Ustrzyki Dolne w latach 2021-2023

Wyszczególnienie	Rok szkolny 2021/2022	Rok szkolny 2022/2023
	Liczba przyznanych stypendiów	
Stypendium szkolne na pokrycie wydatków związanych z procesem edukacyjnym	265	228

W Miejsko – Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Ustrzykach Dolnych działa Zespół Interdyscyplinarny do Spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej, którego głównym celem i zadaniem jest zahamowanie i ograniczenie zjawisk przemocy fizycznej, psychicznej, seksualnej, ekonomicznej oraz przemocy za pomocą środków komunikacji elektronicznej, na terenie naszej gminy.

Tabela nr 7: Niebieska Karta w gminie Ustrzyki Dolne w latach 2021-2022

Uruchomionych przez:	Liczba Niebieskich kart uruchomionych w:	
	2021	2022
Ośrodek Pomocy Społecznej w Ustrzykach Dolnych	8	4
Policję	27	22
Komisję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	0	0
Przedstawicieli oświaty	1	1
Przedstawicieli ochrony zdrowia	1	1

Mówiąc o rodzinie powinniśmy spojrzeć na nią szerzej nie ograniczając się tylko do tzw. „rodzin dysfunkcyjnych”. W obecnej sytuacji demograficznej naszego kraju (starzenie się społeczeństwa) należy podjąć wszelkie działania promujące rodzicielstwo. Jednym z nich jest Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny przyznawana rodzinom, które utrzymują lub miały na utrzymaniu przynajmniej trójkę dzieci, niezależnie od dochodu.

Na szczeblu gminnym jest wprowadzona Ustrzycka Karta Dużej Rodziny, która również uprawnia do ulg i zniżek u lokalnych partnerów. W chwili obecnej Partnerami Ustrzyckiej Karty Dużej Rodziny jest 20 przedsiębiorców prowadzących działalność na obszarze Gminy Ustrzyki Dolne.

Tabela nr 8: Liczba wydanych kart w gminie Ustrzyki Dolne w latach 2021-2022

	Liczba rodzin, które otrzymały kartę w 2021 r.	Liczba rodzin, które otrzymały kartę w 2022 r.
Ogólnopolska Karta Dużej Rodziny	71 – liczba rodzin 157 – liczba kart	254 – liczba rodzin 470 – liczba kart
Ustrzycka Karta Dużej Rodziny	52 – liczba rodzin 129 – liczba kart	227 – liczba rodzin 444 – liczba kart

IV. ORGANIZACJA WSPIERANIA RODZINY

Obowiązek wspierania rodziny oraz organizacja pieczy zastępczej w zakresie ustalonym ustawą z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej spoczywa na jednostkach samorządu terytorialnego oraz na organach administracji rządowej. Obowiązek ten jest realizowany we współpracy ze środowiskiem lokalnym, sądami i organami pomocniczymi, policją, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi jak również kościołami i organizacjami społecznymi.

Wspieranie rodziny jest prowadzone za jej zgodą i aktywnym jej udziałem, z uwzględnieniem zasobów własnych oraz źródeł wsparcia zewnętrznego. Zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wspieranie rodziny przeżywającej trudności w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych to zespół planowanych działań mających na celu przywrócić rodzinie zdolności do wypełniania tych funkcji.

Rodzinie przeżywającej trudności w wypełnieniu funkcji opiekuńczo – wychowawczych zapewnia się wsparcie polegające w szczególności na:

- wzmocnieniu roli i funkcji rodziny;
- podniesieniu świadomości w zakresie planowania oraz funkcjonowaniu rodziny;
- przeciwdziałaniu marginalizacji i degradacji społecznej rodziny;
- analizie sytuacji rodziny i środowiska rodzinnego oraz przyczyn kryzysu w rodzinie;
- rozwijaniu umiejętności opiekuńczo- wychowawczej rodziny;
- pomocy w integracji rodziny;
- dążeniu do reintegracji rodziny.

Zadaniem ustawowym gminy jest wprowadzenie asystenta rodziny do bezpośredniej pracy z rodziną przeżywającą trudności życiowe. Celem pracy asystenta jest osiągnięcie przez rodzinę podstawowego poziomu stabilności życiowej, która umożliwi jej wychowanie dzieci. Jego głównym zadaniem jest niedopuszczenie do oddzielenia dzieci od rodziny oraz podjęcie działań zmierzających do zażegnania kryzysu w rodzinie. W 2022 r. ze wsparcia pomocy asystenta w naszej gminie skorzystało 11 rodzin.

V. REALIZATORZY I PARTNERZY PROGRAMU

Założenia Programu w gminie Ustrzyki Dolne powinny realizować podmioty, które w ramach swoich kompetencji posiadają obowiązek wspierania rodziny. Koordynator realizuje program przy współpracy z podmiotami publicznymi i niepublicznymi:

- Urząd Miejski Ustrzyki Dolne;
- Placówki oświatowe z terenu gminy Ustrzyki Dolne;
- Placówki Służby Zdrowia;
- Poradnia Psychologiczno – Pedagogiczna w Ustrzykach Dolnych;
- Poradnia Zdrowia Psychicznego w Ustrzykach Dolnych;
- Poradnia Uzależnień;
- Komenda Powiatowej Policji w Ustrzykach Dolnych;
- Zespół Interdyscyplinarny do spraw Przeciwdziałania Przemocy Domowej;
- Punkt Interwencji Kryzysowej;
- Gminna Komisja do spraw Rozwiązywania Problemów Alkoholowych;
- Ustrzycki Dom Kultury;
- Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ustrzykach Dolnych;
- Powiatowy Urząd Pracy w Ustrzykach Dolnych;
- Sąd Rejonowy – Wydziały: Karny, Rodzinny i Nieletnich;
- Kuratorzy Sądowi;
- Organizacje pozarządowe i humanitarne;
- Kościoły i związki wyznaniowe z terenu gminy Ustrzyki Dolne;
- Lokalne media.

VI. ADRESACI PROGRAMU

Program skierowany jest do rodzin i dzieci, zamieszkałych na terenie Gminy Ustrzyki Dolne, doświadczających problemów opiekuńczo – wychowawczych, zagrożonych umieszczeniem dzieci w rodzinie zastępczej lub pieczy zastępczej oraz rodzin, którym zostały odebrane bądź ograniczone prawa rodzicielskie. Odbiorcami są również rodziny dotknięte przemocą, problemami uzależnień, zagrożone ubóstwem oraz rodziny, w których wychowuje się dziecko, u którego zdiagnozowano ciężkie i nieodwracalne upośledzenie albo nieuleczalną chorobę zagrażającą jego życiu, które powstały w prenatalnym okresie rozwoju dziecka lub w czasie porodu.

VII. CEL GŁÓWNY I SZCZEGÓŁOWE

Celem głównym programu jest wspieranie rodzin w prawidłowym funkcjonowaniu i podejmowanie działań zapobiegających ich wykluczeniu społecznemu.

Cele szczegółowe:

1. wspieranie rodzin w zaspokojeniu podstawowych potrzeb bytowych;
2. aktywizacja społeczna i zawodowa członków rodzin;
3. współpraca instytucji i organizacji działających na rzecz mieszkańców gminy w celu poprawy funkcjonowania rodzin;
4. kształtowanie właściwych postaw społecznych i rodzicielskich oraz podniesienie świadomości w zakresie wartości rodziny i odpowiedzialności za nią;
5. promowanie alternatywnych form spędzania wolnego czasu w gronie rodziny;
6. umożliwienie powrotu dzieciom przebywającym w pieczy zastępczej do rodzin biologicznych.

VIII. ZADANIA PROGRAMU

DZIAŁANIA	REALIZATORZY	WSKAŹNIKI REALIZACJI DZIAŁAŃ
Rozeznanie potrzeb i organizowanie pomocy finansowej i rzeczowej	Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe	liczba rodzin korzystających z pomocy
Realizacja zadań zleconych i programów skierowanych na rodzinę (Karta Dużej Rodziny, świadczenia rodzinne, fundusz alimentacyjny, stypendia, dożywianie w szkołach, itp.)	Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe	- liczba rodzin korzystających ze świadczeń rodzinnych; - liczba rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego; - liczba rodzin korzystających ze stypendium szkolnego; - liczba rodzin korzystających z Karty Dużej Rodziny; - liczba dzieci korzystających z dożywiania w szkole.
Udział w organizowaniu i wspieraniu akcji charytatywnych wspierających potrzeby bytowe rodzin	Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, organizacje pozarządowe, kościoły, szkoły, Polski Czerwony Krzyż	liczba rodzin i osób, które otrzymały wsparcie
Podejmowanie działań w zakresie zwalczania zjawiska przemocy w rodzinie	Zespół Interdyscyplinarny	liczba Niebieskich Kart

Podejmowanie działań w zakresie profilaktyki i zwalczania uzależnień	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	liczba rodzin z problemem alkoholowym
Działania edukacyjne skierowane na przeciwdziałanie patologiom tj. przemocy, uzależnieniom, itp.	Szkoły, policja	liczba przeprowadzonych działań edukacyjnych
Wspieranie rodziny w formie asystenta rodziny	Miejsko – Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	liczba rodzin korzystających ze wsparcia

IX. CZAS REALIZACJI

Czas realizacji programu został zaplanowany na lata 2024-2026. Jest to dokument otwarty, może podlegać okresowej weryfikacji, modyfikacji i uzupełnieniu.

X. ŹRÓDŁA FINANSOWANIA GMINNEGO PROGRAMU WSPIERANIA RODZINY W LATACH 2024-2026

Źródłem finansowania zadań Gminnego Programu Wspierania rodziny na lata 2024- 2026 mogą być środki finansowe pochodzące:

1. z budżetu gminy,
2. z budżetu państwa,
3. ze środków unijnych.

XI. ZAKŁADANE REZULTATY PROGRAMU

1. polepszenie sytuacji rodzin i dzieci;
2. ochrona dzieci przed umieszczeniem w pieczy zastępczej;
3. wzmocnienie poczucia bezpieczeństwa rodziny i dziecka;
4. ograniczenie powstania sytuacji kryzysowych rodzin wymagających interwencji;
5. zminimalizowanie negatywnych zachowań oraz stworzenie skutecznego systemu wsparcia dla rodziny i dziecka;
6. poprawa funkcjonowania rodzin z problemami opiekuńczo- wychowawczymi;
7. zabezpieczanie podstawowych potrzeb bytowych rodzin celem zapobiegania powstawaniu sytuacji kryzysowych;
8. objęcie rodzin wsparciem poradnictwa specjalistycznego;
9. poprawa relacji w rodzinie, nabycie umiejętności gospodarowania budżetem, utrzymanie czystości w mieszkaniu, zachowanie higieny osobistej, większe zainteresowanie ze strony rodziców edukacją dzieci i ich stanem zdrowia;
10. rozwój efektywnej współpracy pomiędzy instytucjami i organizacjami realizującymi program wspierania rodziny;
11. wzrost świadomości społeczeństwa na temat prawidłowego funkcjonowania rodziny i poprawnych relacji rodzinnych;
12. umożliwienie dzieciom umieszczonym w pieczy zastępczej powrotu do rodziny biologicznej, poprzez przywrócenie jej prawidłowego funkcjonowania;
13. ograniczenie zjawiska wykluczenia społecznego rodzin z różnymi dysfunkcjami, uzależnieniami.

XII. MONITORING I EWALUACJA PROGRAMU

Prowadzenie ewaluacji i monitoringu realizacji programu służyć będzie ocenie podejmowanych działań w oparciu o analizę złożonych wskaźników, określających stopień realizacji celów programu. Zgromadzone informacje wskażą dalsze potrzeby i zrekonstruują działania, które mają dać informację zwrotną, pozwalającą na określenie i wprowadzenie dodatkowych zmian w programie. Program będzie monitorowany i ewaluowany na bieżąco w zależności od zmieniającej się sytuacji rodzin w Gminie i pojawiających się potrzeb.

Gminny Program jest dokumentem otwartym i długofalowym. Monitoring pozwoli na sprawdzenie efektywności i skuteczności przyjętych założeń oraz sposobu wydatkowania środków przeznaczonych na ich realizację. Sprawozdanie z realizacji Programu i osiągniętych efektów będzie integralną częścią rocznego sprawozdania Miejsko – Gminnego Ośrodka Pomocy społecznej w Ustrzykach Dolnych w terminie do 31 marca każdego roku. Wskazana jest stała współpraca pomiędzy instytucjami, organizacjami i stowarzyszeniami w celu zapewnienia najlepszego efektu podjętych inicjatyw.

XIII. PODSUMOWANIE

Opracowanie i realizacja 3 – letniego Programu Wspierania Rodziny należy do zadań własnych gminy, a tym samym zobowiązuje jednostki samorządowe do realizacji celów w nim zawartych.

Gminny Program Wspierania Rodziny na lata 2024 - 2026 zakłada stworzenie optymalnych warunków dla poprawy jakości życia rodzin, w szczególności rodzin z dziećmi. Program zwiększy szansę rodziny na prawidłowe funkcjonowanie w środowisku oraz wykorzystanie własnej aktywności i wewnętrznego potencjału w celu zdobywania nowych umiejętności koniecznych do prawidłowego wypełniania swych ról społecznych.

Opracował zespół w składzie:

Anita Dudycz, Erwina Dunaj